

วจนลีลา และแนวคิดในกวีนิพนธ์ “หิ่งห้อย” ของ รพินทรนาถ ฐากูร

The Poetic Style and Concepts in the Poetry “Fireflies” by Rabindranath Tagore

รุ่งรัตน์ ทองสกุล และสุเมธินี รุณหิวา

Rungrat thongsakul, Sumetinee Roonhiwa

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวจนลีลา และแนวคิดในกวีนิพนธ์เรื่อง หิ่งห้อย ของรพินทรนาถ ฐากูร เก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือกวีนิพนธ์หิ่งห้อย พิมพ์ครั้งที่ 7 พ.ศ. 2565 จำนวน 168 หน้า 255 บท แปลโดย ประคิม ชุมสาย ณ อยุธยา และระวี ภาวิไล เป็นการศึกษาวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีการวิเคราะห์วจนลีลาในกวีนิพนธ์ หลักการวิเคราะห์วรรณกรรม และนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนดไว้

ผลการศึกษาพบว่า 1. วจนลีลา พบ 8 ประเด็น ตามลำดับที่พบ ได้แก่ 1) การใช้สัญลักษณ์ พบ 210 ครั้ง 2) การใช้บุคลาธิษฐาน พบ 119 ครั้ง 3) การใช้อุปมาอุปไมย พบ 61 ครั้ง 4) การใช้อุปมา พบ 35 ครั้ง 5) การใช้คำบอกแสงสี พบ 35 ครั้ง 6) การใช้คำขัดแย้งคู่ขนาน พบ 30 ครั้ง 7) การเล่นคำ พบ 25 ครั้ง และ 8) การใช้คำซ้ำ พบ 18 ครั้ง และ 2. แนวคิด พบ 4 ประเด็น ตามลำดับที่พบ ได้แก่ 1) ด้านการสื่อความคิดในสังคม พบ 186 บท 2) ด้านความรัก พบ 33 บท 3) ด้านความเชื่อ พบ 18 บท 4) ด้านธรรมชาติ พบ 18 บท กวีนิพนธ์ “หิ่งห้อย” มุ่งเน้นการนำเสนอหลักคิดปรัชญาการใช้ชีวิตผ่านบทกวีที่ใช้วจนลีลาในการประพันธ์ ผู้อ่านจึงต้องทำความเข้าใจ และตีความเพื่อให้เข้าใจสาระที่กวีต้องการสื่อ

คำสำคัญ: กวีนิพนธ์, วจนลีลา, แนวคิด, รพินทรนาถ ฐากูร

ABSTRACT

This research examines the literary devices and thematic concepts in Rabindranath Tagore's poetry collection "Fireflies." Data were collected from the 7th edition (2022) of the Thai translation by Prakin Chumsai Na Ayutthaya and Rawi Phavilai, comprising 168 pages and 255 poems. The study employed stylistic analysis theory and literary analysis principles to systematically examine all textual data according to predetermined research objectives.

The findings reveal eight categories of rhetorical devices, ranked by frequency of occurrence: 1) Symbolism (210 instances), 2) Personification (119 instances), 3) Metaphor (61 instances), 4) Simile (35 instances), 5) Color imagery (35 instances), 6) Parallelism (30 instances), 7) Wordplay (25

instances), and 8) Repetition (18 instances). Four thematic concepts were identified in order of prevalence: 1) Social commentary and philosophical reflection (186 verses), 2) Love and human relationships (33 verses), 3) Spiritual beliefs and faith (18 verses), and 4) Nature and natural phenomena (18 verses). The poetry collection "Fireflies" demonstrates Tagore's sophisticated use of diverse linguistic and stylistic techniques to convey profound philosophical insights about life. The complexity of these literary devices requires careful interpretation by readers to fully comprehend the poet's intended messages and meanings.

Keywords: poetry, poetic style, literary concepts, Rabindranath Tagore

บทนำ

กวีนิพนธ์หรือคำประพันธ์ เป็นถ้อยคำที่เรียบเรียงขึ้นอย่างมีศิลปะ มีฉันทลักษณ์หรือรูปแบบเฉพาะของงานเขียนนั้น ๆ ราชบัณฑิตยสถาน (2556, น. 709) วิเชียร เกษประทุม (2546, น. 15) ให้ความหมายกวีนิพนธ์ไว้สอดคล้องกันว่า บทหรือกรอนที่มีระเบียบตามบัญญัติแห่งฉันทลักษณ์ ผูกถ้อยคำเป็นเชิงวรรณคดี เพื่อให้เกิดความครึกครื้น และมีความไพเราะแตกต่างจากถ้อยคำธรรมดา

ผู้แต่งหรือผู้ประพันธ์กวีนิพนธ์เป็นบุคคลสำคัญในการนำเสนอบทกวีให้ผู้อ่านรู้สึกซาบซึ้ง เข้าใจสารที่นำเสนออย่างลึกซึ้ง เช่น สุนทรภู่ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ จ่าง แซ่ตั้ง โชคชัย บัณฑิต นอกจากนี้ยังมีกวีนิพนธ์ที่เขียนโดยคนต่างชาติ แต่มีการนำมาแปลเป็นภาษาไทย ดังเช่น รพินทรนาถ ฐากูร นักเขียนชาวอินเดีย ที่งานเขียนบางเรื่องมีผู้แปล เช่น ประจิน ชุมสาย ณ อยุธยา และระวี ภาวิไล (2565, น. 160) ซึ่งผู้แปลกล่าวถึง รพินทรนาถ ฐากูร หรือ “คุรุเทพ” ว่าเริ่มเขียนบทกวีตั้งแต่อายุยังน้อย เมื่ออายุ 29 ปี ได้พิมพ์บทกวีรวมเล่มชื่อ Manasi เป็นผลงานสำคัญที่แสดงถึงอัจฉริยภาพของท่าน ต่อมา มีการพิมพ์ผลงานรวมบทกวีชื่อ “คีตาณูชลี” ผลงานนี้ทำให้ท่านได้รับรางวัลโนเบลสาขาวรรณกรรมเมื่ออายุ 30 ปี มีโอกาสใกล้ชิดกับชาวบ้านที่ยากจน ทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจชาวบ้าน จึงสนใจเรื่องการเมืองการปกครอง ภายหลังได้รับบรรดาศักดิ์เป็น “เซอร์ รพินทรนาถ ฐากูร” จากสหราชอาณาจักร แต่ได้สละบรรดาศักดิ์นี้เมื่อ ปี พ.ศ. 2468 เพื่อประท้วงการสังหารหมู่ประชาชนอินเดียที่เมืองอัมริตซาร์

รพินทรนาถ ฐากูร ประพันธ์บทกวี “หึงห้อย” แปลเป็นภาษาไทยโดย ประจิน ชุมสาย ณ อยุธยา และระวี ภาวิไล (2565) กวีนิพนธ์เรื่องนี้มีการใช้ภาษาผ่านภาพพจน์ และสัญลักษณ์ มีการใช้ฉันทลักษณ์ ที่ทำให้เห็นลีลาของผู้เขียน รวมถึงผู้แปล ด้วยการใช้อธิบายความหมายอย่างลึกซึ้ง อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2544, น. 148) กล่าวถึง วัจนลีลา (Style) ว่าเป็นรูปแบบหรือลักษณะของภาษาที่ใช้ของผู้เขียนแต่ละคน งานเขียนแต่ละประเภทย่อมมีวัจนลีลาหรือลีลาในการใช้ภาษาเป็นการเฉพาะของแต่ละคน

นอกจากลีลาภาษาในการแต่งบทประพันธ์แล้ว แนวคิดในบทประพันธ์ยังมีความสำคัญที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อถึงผู้อ่าน เช่น แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่จะยอมรับความไม่สมบูรณ์แบบของการใช้ชีวิต นอกจากนี้ยังสะท้อนถึง

ความเชื่อมโยงมนุษย์กับธรรมชาติ และความมีมิติที่ทุกคนต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แนวคิดเหล่านี้ ปรากฏอยู่ในกวีนิพนธ์หิ้งห้อยที่สะท้อนให้ผู้อ่านได้ถูกคิด หรือนำไปปรับใช้

การอ่านบทกวี “หิ้งห้อย” ที่มีความน่าสนใจทั้งในด้านจินตภาพ และแนวคิด เป็นสิ่งที่ควรแก่การศึกษาเชิงลึก ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาเรื่อง จินตภาพ และแนวคิดในกวีนิพนธ์ “หิ้งห้อย” ของ รพินทรนาถ ฐากูร เพื่อเป็นการทำความเข้าใจจินตภาพที่ปรากฏในกวีนิพนธ์หิ้งห้อย รวมถึงแนวคิดที่จะทำให้เข้าใจบทกวีเล่มนี้ได้อย่างลึกซึ้ง เป็นประโยชน์ในการศึกษางานเขียนประเภทกวีนิพนธ์ และการนำไปปรับใช้เป็นแนวคิดในการใช้ชีวิตต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์จินตภาพที่ปรากฏในกวีนิพนธ์หิ้งห้อยของ รพินทรนาถ ฐากูร
2. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดในกวีนิพนธ์หิ้งห้อยของ รพินทรนาถ ฐากูร

การทบทวนวรรณกรรม

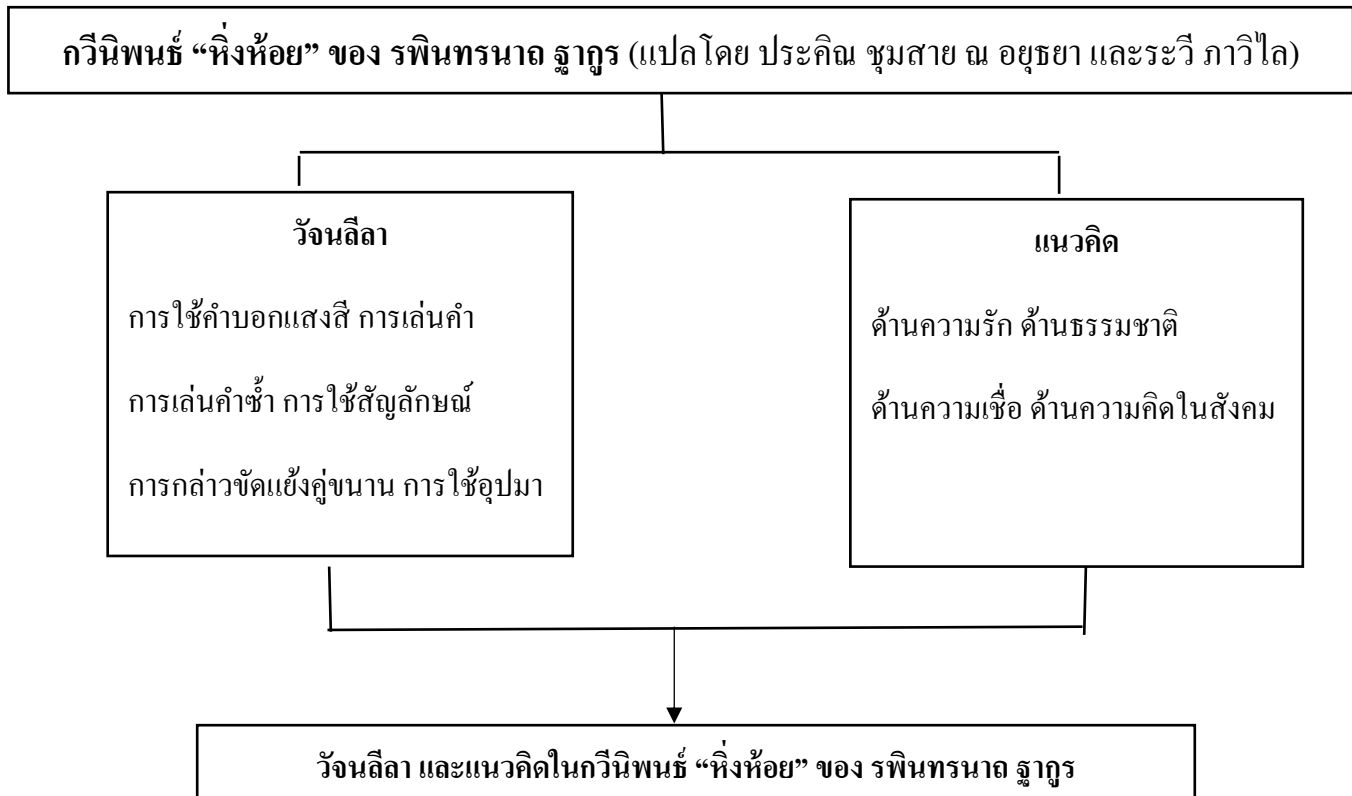
“หิ้งห้อย” เป็นวรรณกรรมประเภทกวีนิพนธ์ของ รพินทรนาถ ฐากูร นักเขียนชาวอินเดีย ผู้แปลคือ ประจิม ชุมสาย ณ อยุธยา และระวี ภาวิไล (2565, น. 160) รพินทรนาถ ฐากูร เป็นมหาวิญญูยิ่งใหญ่ เป็นนักคิด นักค้นคว้า และนักตั้งคำถาม เพื่อหาคำตอบในคำถามดังกล่าว ผลงานของ รพินทรนาถ ฐากูร มักปรากฏเรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติ ความรัก ซึ่งเป็นหนึ่งในแนวคิดที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ โดยเชื่อว่าเมื่อสิ่งต่าง ๆ เชื่อมโยงเข้าด้วยกันจะเกิดสิ่งที่เรียกว่า ความรัก ที่ทำให้อัตตาของมนุษย์ลดลงจนกลายเป็นหนึ่งเดียวกับโลกที่มีความผูกพันซึ่งกันและกัน (Sarakadeelite, ม.ป.ป.)

“กวีนิพนธ์” (Poetry) เป็นบทประพันธ์ที่แต่งเป็นร้อยกรอง มีลักษณะแบบแผน รูปแบบ และกฎเกณฑ์บังคับในการแต่งเฉพาะเจาะจง มีความไพเราะในด้านการใช้ภาษาอันเกิดจากการเลือกสรรของกวี และการเสนอเนื้อหาสาระที่ก่อให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึก และจินตนาการควบคู่กันไป (ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา, 2544, น. 3)

บทกวีของนักเขียนแต่ละคนต่างมีท่วงทำนองการแต่งเฉพาะแตกต่างกันไป ประทีป วาทิกทินกร (2539, น. 57) เรียก Style ว่า “ท่วงทำนองเขียน” หมายถึง สติลาท่าทีในการเขียนที่แสดงออกมา และปรากฏให้เห็นเป็นที่สังเกตได้ว่าเป็นเช่นไร อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2544) ใช้คำว่า จินตภาพ (Style) หมายถึง รูปแบบการใช้ภาษาแบบใดแบบหนึ่งที่ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวในรูปแบบการพูดหรือเขียน และมีความแตกต่างกันไปตามบริบทหรือสถานการณ์การใช้ภาษา ส่วนแนวคิดในบทกวีนั้น หมายถึงความคิดที่เป็นศูนย์กลางในงานเขียนที่แสดงให้เห็นความเป็นจริงเกี่ยวกับประสบการณ์ของมนุษย์ที่ก่อมาเสนอเกี่ยวกับอะไรก็ได้ที่เป็นศูนย์กลางความคิดของกวี เช่น ครอบครัว ความรัก ธรรมชาติ หรือนำเสนอเนื้อหาเชิงปรัชญา (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2539, น. 250-251)

ท่วงทำนองการเขียนหรือจินตภาพ รวมถึงแนวคิดที่ปรากฏอยู่ในบทกวีที่ผู้วิจัยใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ปรับมาจากการศึกษาของ ปริมาภรณ์ ลิ้มปัสเสติย (2539) เรื่อง “ร้อยกรองของเนาวรัตน์พงษ์ไพบูลย์: จิน

ลีลาความคิดของกวี” กิตติมา จันทร์ลาว (2555) เรื่อง “วิเคราะห์กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์” งานวิจัยของ โสภิ รัมย์ณีย์ (2534) เรื่อง “วิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ในวรรณกรรมพุทธศาสนาพระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์” โดยนำมาปรับใช้เป็นกรอบแนวคิดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

1. แหล่งข้อมูล หนังสือกวีนิพนธ์หึงห้อย ของ รพินทรนาถ ฐากูร พิมพ์ครั้งที่ 7 พิมพ์ในปีพ.ศ. 2565 จำนวน 168 หน้า 255 บท แปลโดย ประคิน ชุมสาย ณ อยุธยา และระวี ภาวิไล
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบฟอร์มตารางบันทึกบทกวีที่ปรากฏในกวีนิพนธ์หึงห้อย ของ รพินทรนาถ ฐากูร พร้อมทั้งระบุเลขหน้าที่ปรากฏ โดยแยกตามประเด็นการวิเคราะห์เพื่อจำแนกวจนลีลา 8 ประเด็น ได้แก่ การใช้สัญลักษณ์ การใช้บุคลาธิษฐาน การใช้คำบอกแสงสี การกล่าวขัดแย้งคู่ขนาน การเล่นคำ การเล่นคำซ้ำ การใช้อุปมา และการใช้ อุปลักษณ์ และตารางบันทึกการวิเคราะห์เพื่อจำแนกแนวคิด 4 ประเด็น ได้แก่ ด้านความคิดในสังคม ด้านความรัก ด้านความเชื่อ และด้านธรรมชาติ ตามกรอบการวิจัยที่กำหนดไว้
3. การวิเคราะห์ข้อมูล และการตรวจสอบคุณภาพ นำข้อมูลมาวิเคราะห์วจนลีลา และแนวคิดในบทกวี โดยปรับกรอบแนวคิดจากการศึกษาวิจัยของ ประมาภรณ์ ลิ้มปัสเสติย (2539) เรื่อง “ร้อยกรองของเนาวรัตน์ พงษ์

ไพบูลย์: วัลลภกับความคิดของกวี” งานวิจัยของ กิตติมา จันท์ลาว (2555) เรื่อง “วิเคราะห์กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์” งานวิจัยของ โสภี รัมมณีย์ (2534) เรื่อง “วิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ในวรรณกรรมพุทธศาสนาพระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์” และมีการตรวจสอบคุณภาพความถูกต้องกับผู้เชี่ยวชาญอาจารย์ผู้สอนภาษาไทยระดับอุดมศึกษาจำนวน 3 คน

4. การเขียนรายงานผลการวิจัย เขียนรายงานผลการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย / ผลการวิเคราะห์

1. วัลลภ เป็นรูปแบบการใช้ภาษาแบบใดแบบหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีความแตกต่างกันไปตามบริบทหรือสถานการณ์การใช้ภาษา ในบริบทนี้เป็นรูปแบบการใช้ภาษาในบทกวีนิพนธ์ จำนวน 8 ประเด็น ตามลำดับที่พบ ดังนี้

1.1 การใช้สัญลักษณ์ เป็นการนำคำที่มีความหมายหนึ่งสมมติขึ้นแทนสภาพหรือสิ่งต่าง ๆ เพื่อเน้นให้คิดตามความหมายสากลซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป (คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2542, น. 11-15) พบจำนวน 210 ครั้ง เช่น นุปผา - ความงดงาม ความเปราะบาง ดอกบัว - ความบริสุทธิ์ ความรู้แจ้ง การหลุดพ้นในปรัชญาทางจิตวิญญาณ ดอกไม้ริมทาง - คนธรรมดา สิ่งที่ไม่มีความสำคัญในสายตาผู้คน หยาดน้ำค้างบนใบหญ้า - ความสดใหม่ ความสะอาด ความบริสุทธิ์ที่สามารถเกิดขึ้นได้ในธรรมชาติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

ใบมิดโกน หยิ่งในคมแห่งมัน เมื่อเสยะเยี่ยสุริยา

(น. 105)

จากตัวอย่างเป็นการใช้วัลลภประเภทการใช้สัญลักษณ์ คือ ใบมิดโกน สื่อความหมายถึงความคม ความเจ็บปวด ข้อความบทนี้นำมาใช้เป็นสัญลักษณ์แทนบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ภายนอกดูแข็งแกร่ง คมกริบ ทะนงตนในความเจ็บคม มีการยกตนข่มผู้อื่นด้วยข้อความ “เสยะเยี่ยสุริยา” เป็นสัญลักษณ์ความหมายถึงพลังอันยิ่งใหญ่ของธรรมชาติ นั่นคือ สุริยาหรือดวงอาทิตย์ การที่ใบมิดโกนแสดงอาการเยื้องหยิ่งและเสยะเยี่ยสุริยา แสดงถึงการหยิ่งผยองในพลังของตนว่าคมกล้ายิ่งใหญ่ ทั้งที่ในความจริงนั้นแสงของดวงอาทิตย์ย่อมอยู่เหนือคมมิด เป็นการเปรียบเทียบความเป็นจริงผ่านการใช้สัญลักษณ์ของใบมิด คือ ความเจ็บคม และสุริยา คือ ความยิ่งใหญ่ ได้อย่างลึกซึ้ง ทำให้ผู้อ่านเข้าใจหลักคิดว่าความคมของปัญญาจะไม่มีความหมายหากปราศจากการอ่อนน้อมถ่อมตน

1.2 การใช้บุคลาธิษฐาน เป็นการนำสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์หรือสิ่งที่เป็นนามธรรมมาทำกิจอาการ หรือมีความรู้สึกนึกคิดเหมือนมนุษย์ (รุ่งฤดี แผลงสร, 2560, น. 14) พบจำนวน 119 ครั้ง เช่น ดอกไม้ริมทางรำพึง ความฝันสร้างรัง พฤษภาจ้องเงา พู่กันสอพลอ ผลกำไรยิ้ม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 2

ตะเกียงถูกทิ้งให้รอนานตลอดวัน เพื่อรับจุมพิตของเปลวเพลิงยามค่ำคืน

(น. 56)

จากตัวอย่างเป็นการใช้วจนลีลาประเภทบุคลาธิษฐาน คือ ตะเกียงถูกทิ้งให้รอนานตลอดวัน ตะเกียงเป็นวัตถุไม่มีชีวิต แต่ในที่นี้ได้กระทำการเหมือนเช่นมนุษย์ โดยมีคำว่า “รอ” เป็นกริยาที่สื่ออารมณ์ ความรู้สึก แสดงถึงความคาดหวัง ความเหงา การใช้คำว่าถูกทิ้งให้รอนาน ทำให้ผู้อ่านสัมผัสได้ถึงความเปล่าเปลี่ยวของตะเกียงราวกับเป็นสิ่งที่มีความมีชีวิต มีหัวใจ และมีความรู้สึก “เพื่อรับจุมพิตของเปลวเพลิงยามค่ำคืน” การใช้คำว่า จุมพิต ซึ่งหมายถึงการจูบอย่างอ่อนโยนของเปลวเพลิงเป็นการทำให้ไฟซึ่งไม่มีชีวิตกลายเป็นผู้ให้ความรักอันอบอุ่น เป็นการใช้อนุบาลาธิษฐานเพื่อสื่อให้สิ่งไม่มีชีวิตมีความรู้สึก มีการกระทำ มีความสัมพันธ์เหมือนมนุษย์ที่รักกัน เพื่อเปรียบเทียบอย่างลึกซึ้งในด้านการสื่อความหมาย ซึ่งข้อความบทนี้สะท้อนถึงการรอคอยการเข้ามาเติมเต็ม เปรียบได้กับชีวิตที่รอบางสิ่งมาจุบประกาย ไม่ว่าจะเป็นความรัก ความฝัน หรือเป้าหมาย การรอคอยจึงไม่ใช่สิ่งที่ไม่มีความหมาย แต่เป็นการเตรียมพร้อมสำหรับช่วงเวลาสำคัญที่สุดในชีวิต

1.3 การใช้อุปลักษณ์ เป็นการเปรียบเทียบโดยนำลักษณะเด่นของสิ่งที่ต้องการเปรียบเทียบมากล่าวพันที โดยไม่มีคำเชื่อมหรือบางครั้งอาจมีคำว่า เป็น คือ (กาญจนา นาคสกุล และคณะ, 2521, น. 240) พบจำนวน 61 ครั้ง เช่น วัน – ฟองหลากสิ ความฝัน – หิ่งห้อย ความมืด – เจ้าสาวคลุมหน้า รัก – เหล้าอุ่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 3

ศรัทธาคือสกุณาซึ่งตระหนักในแสงสว่าง

และร้องเพลงตั้งแต่อรุณยังมี

(น. 121)

จากตัวอย่างเป็นการใช้วจนลีลาประเภทอุปลักษณ์ คือ ศรัทธาคือสกุณา ในที่นี้เป็นการเปรียบเทียบ “ความศรัทธา” คือ “นก” เป็นการนำลักษณะเด่นของนกมาแทนความรู้สึกของความศรัทธา เพราะนกเริ่มออกหากินตั้งแต่เช้ามืดโดยอาศัยแสงสว่างจากดวงอาทิตย์เป็นสัญญาณเริ่มต้นของการแสวงหา ความมุ่งหวังในจุดหมายที่กำหนดไว้ เช่นเดียวกับความศรัทธาที่ยึดมั่นในสิ่งทำ มีจิตวิญญาณแน่วแน่ต่อความดีงามที่จะกระทำ เป็นการเปรียบเทียบในลักษณะของการเปรียบเทียบ ทำให้เข้าใจความศรัทธาของบุคคลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

1.4 การใช้อุปมา เป็นการเปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกัน โดยมีคำเชื่อมโยง เช่น คำว่า เหมือน ดูด ค้าง ปาน เทียม ราว ประหนึ่ง เพียง (กาญจนา นาคสกุล และคณะ, 2521, น. 240) พบจำนวน 35 ครั้ง เช่น ความคิด – ปราย เพลิง ความคิด – สายธาร เธอ – พฤษภา ความงาม – ผลพฤษภ ธรณี – ผลไม้สุก ชีวิต – ท่อนจบของขลุ่ยอ้อ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4

ธรณีเหมือนผลไม้สุกรอการเก็บเกี่ยวแห่งราตรี

(น. 101)

จากตัวอย่างเป็นการใช้วจนลีลาประเภทอุปมา คือ ธรณีเหมือนผลไม้สุก เป็นการเปรียบเทียบคำว่า “ธรณี” กับ “ผลไม้สุก” สื่อถึงสภาพของความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลง ผลไม้สุกงอมพร้อมสำหรับการเก็บเกี่ยว และร่วงโรยไปตามกาลเวลาส่วนธรณีกีพร้อมสำหรับการเข้าสู่ช่วงเวลายามค่ำคืนที่จะเปลี่ยนผ่านเป็นรุ่งเช้าของอีกวัน เป็นการให้ความเปรียบเทียบที่ช่วยให้ผู้อ่านเห็นสัจธรรมของชีวิต วงจรชีวิต ความพร้อมที่จะก้าวไปสู่บันปลายของชีวิต หรือการกลับคืนสู่ธรรมชาติ

1.5 การใช้คำบอกแสงสี มักปรากฏในรูปของการให้รายละเอียดของแสงสี บางครั้งอาจไม่กล่าวถึงอย่างเด่นชัด แต่ผู้อ่านสามารถรับรู้ถึงลักษณะของแสง และสีนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจน (สุจิตรา จงสถิตวัฒนา, 2549, น. 46) พบจำนวน 35 ครั้ง เช่น อนธการ สว่าง ระยิบ มีด เจิดจ้า หลากสี รัตติกาล สลัว พร่าวไสว แสงอาบ ๆ เงามืด แสงสว่าง แสงสุริยา เขียวข่ม สว่างดุหรรตทุเห่ สีน้ำเงิน แสงจ้า เปลวเพลิง โชติช่วง แสงสุริย์ เมฆครีเม่ ระเรื่อ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 5

คนรั้นขี้สัจธรรมดับไปกับมือด้วยความพยายามจะถนอมให้ปลอดภัยรัตติกาลผู้ยิ่งใหญ่ จูศดาวพร่าไสวทุกดวงด้วยปรารถนาให้กำลังใจ แก่ตะเกียงแสงอาบ ๆ

(น. 30)

จากตัวอย่างเป็นการใช้วจนลีลาประเภทการใช้คำบอกแสงสี การใช้คำบอกแสง กล่าวคือ “คนรั้นขี้สัจธรรมดับไปกับมือ” แม้ไม่กล่าวถึงแสงโดยตรง แต่คำว่า “ขี้สัจธรรม” และ “ดับไปกับมือ” มีนัยของการ “ทำลายแสงแห่งความจริง” หรือ “ความสว่างของธรรมะ” คำว่า “ดับ” เป็นคำสำคัญที่สื่อถึงความมืด การสิ้นสุดของแสง ดังนั้น การขี้ให้ดับ คือการทำลายความสว่างทางความคิดหรือจิตใจ “ด้วยความพยายามจะถนอมให้ปลอดภัยรัตติกาล” หมายถึง เวลากลางคืน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 988) แสดงถึงความมืด สื่อความหมายถึงความพยายามปกป้องแสงสว่างจากการกลืนกินของความมืด การต่อสู้ระหว่างแสงและความมืด เป็นการใช้แสงและสีเชิงเปรียบเทียบที่แฝงนัยลึก “ผู้ยิ่งใหญ่จูศดาวพร่าไสวทุกดวง” ข้อความนี้ปรากฏแสงสีอย่างชัดเจน “จูศดาว” เป็นการก่อกำเนิดแสงยามค่ำคืน “พร่าวไสว” เป็นคำที่สื่อถึงแสงระยิบระยับของดวงดาวที่รู้สึกได้ถึงความงาม ความสดใสของแสงที่เปล่งประกาย ละเอียดอ่อนมีมิติของสี และแสงซ่อนอยู่ในถ้อยคำด้วย “ตะเกียงแสงอาบ ๆ” เป็นการใช้คำบอกลักษณะแสงได้อย่างละเมียดละไม เพราะไม่ใช่แสงที่เจิดจ้า แต่เป็นแสงริบหรี่ จี้อาย ไม่กล้าเปล่งประกายมากนัก แสดงถึงความ

เปราะบาง และความหวังที่ยังมีอยู่ แม้จะเล็กน้อยก็ตาม การใช้คำบอกแสงสีข้างต้นจึงมีความเหมาะสมทางวัฒนธรรม ทำให้อ่านมองเห็นสิ่งที่ต้องการสื่อ รวมทั้งความรู้สึกต่าง ๆ ผ่านแสงสีที่สะท้อนความพยายาม ความหวัง และการต่อสู้กับความมืดได้อย่างงดงาม

1.6 การกล่าวขัดแย้งคู่ขนาน เป็นการกล่าวข้อความที่ขัดแย้งในตัวเองด้วยการนำคำหรือข้อความที่มีความหมายขัดแย้งมาใช้ด้วยกัน (โสภิ รัมมณีย์, 2534, น. 49) พบจำนวน 30 ครั้ง เช่น ขลาด - ไร้กิริยา บ้าง - บ้าง - อติดี เนิบสงบ - โหมสือ ในอ้อมกอด - อยู่แสนไกล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 6

โลกย่อมรู้ว่า “น้อย” นั้น

มากกว่า “หลาย”

(น. 78)

จากตัวอย่างเป็นการใช้วรรณศิลป์ประเภทการกล่าวขัดแย้งคู่ขนาน คือ น้อย นั้นมากกว่าหลาย คำว่า “น้อย” มีความหมายตรงข้ามกับคำว่า “มาก” แต่ประโยคนี้อกลับกล่าวว่าโลกรับรู้ว่าสิ่งที่มีปริมาณน้อยว่ามีจำนวนมากกว่าสิ่งที่มีปริมาณมาก จึงเป็นการกล่าวขัดแย้งคู่ขนาน ข้อความบทนี้สื่อถึงความเรียบง่าย และการให้ความสำคัญกับสิ่งที่มีคุณค่าที่แท้จริงในชีวิต ซึ่งมีความสำคัญกว่าการสะสมสิ่งที่มีจำนวนมากแต่ไร้ความหมาย เป็นการย้ำเตือนให้มนุษย์แสวงหาความสุข และแก่นแท้ของชีวิตในสิ่งที่ “น้อย” แต่ลึกซึ้ง และมีคุณค่าที่ยิ่งใหญ่

1.7 การเล่นคำ เป็นการนำคำที่มีรูปพ้องกันหรือเสียงพ้องกันหรือใกล้เคียงกันมาเล่นในเชิงเสียง และความหมาย เช่น การเล่นคำพ้องรูป พ้องเสียง พ้องความหมาย พบจำนวน 25 ครั้ง เช่น คุณค่า-ข้า รื้อสอน-รู้ทำลาย รักข้า-ตัวรักเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 7

ข้าทำงานได้ค่าจ้างเป็นรายวัน

และเฝ้ารอคุณค่าสุดท้าย ซึ่งจ่ายเป็นรัก

(น. 95)

จากตัวอย่างเป็นการใช้วรรณศิลป์ประเภทการเล่นคำ คือ คำว่า ข้า ค่าจ้าง คุณค่า คำแรก “ข้าทำงาน” เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนตัวผู้พูด คำที่สอง “ค่าจ้าง” หมายถึง ผลตอบแทนจากการทำงานที่เป็นรูปธรรม คำที่สาม “คุณค่า” หมายถึง สิ่งที่มีประโยชน์หรือมีมูลค่าสูงของชีวิตหรือความคาดหวังทางจิตใจซึ่งจ่ายด้วยความรัก จะเห็นว่าทั้งสามคำออกเสียงเหมือนกัน แต่รูปเขียนมีทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน ทั้งสามคำสื่อความหมายแตกต่างกันตามบริบท เป็นลักษณะของการเล่นคำที่ทำให้เห็นความงามของภาษา การหลีกคำที่สื่อความหมายได้อย่างกลมกลืน รวมทั้งมีความไพเราะทางด้านเสียง รวมถึงเนื้อหาที่สื่อความหมายได้อย่างลึกซึ้ง

1.8 การใช้คำซ้ำ เป็นการนำคำคำเดียวมากล่าวสองครั้ง มีความหมายเน้นหนักหรือบางที่ต่างกันไปกับคำเดี่ยวเพียงคำเดียว (บรรจบ พันเมธา, 2522, น. 102) พบจำนวน 18 ครั้ง เช่น ไฉ่ ๆ โง่ ๆ อาย ๆ ซ้ำ ๆ หงอย ๆ เจ็บ ๆ เด็ก ๆ งู ๆ อ่อน ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 8

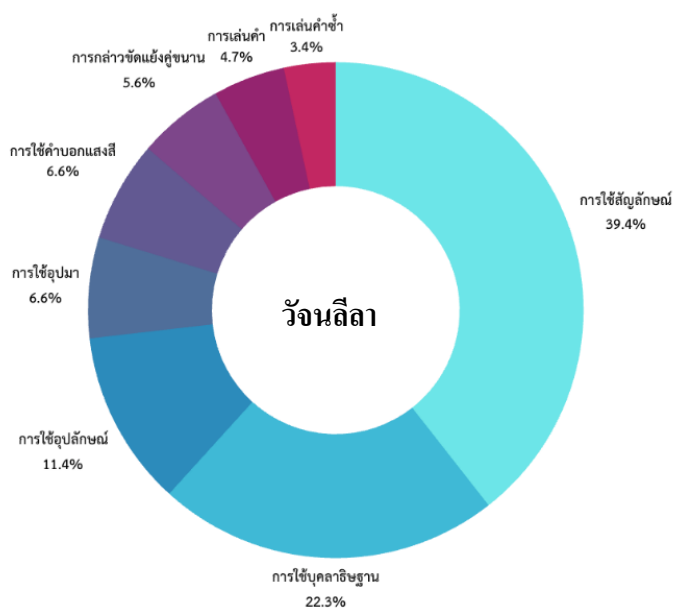
เธออยู่เดียวดาย และไร้รางวัลตอบแทน

ด้วยใคร ๆ พวกัันระย่อกุณค่าอันยิ่งใหญ่ของเธอ

(หน้า 65)

จากตัวอย่างเป็นการใช้จินตภาพประเภทการเล่นคำซ้ำ คือคำว่า “ใคร ๆ” เป็นพหูพจน์ หมายถึง ผู้ใดคนหนึ่ง คนใด คนหนึ่งมิได้บ่งชี้เฉพาะลงไป ข้อความบทนี้หมายถึงผู้ใดผู้หนึ่งหรือหลาย ๆ คนในที่นี้สื่อความหมายถึงเธอผู้ที่อยู่เพียงลำพังในโลกที่ไม่เห็นค่าของสิ่งที่เธอได้กระทำ ความรู้สึกนี้สะท้อนถึงการไม่ได้รับการยอมรับ หรือการถูกมองข้ามจากสังคมหรือคนรอบข้างที่ใช้คำว่า “ใคร ๆ” ทำให้เธอรู้สึกไร้ค่า เป็นการใช้การซ้ำคำที่ทำให้เห็นผู้กระทำต่อเธอว่ามีจำนวนมากโดยที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลได้

วังนทีลาที่พบปรากฏดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 วัจนลีลาในวินิพนธ์ “หิ้งห้อย”

2. แนวคิด

2.1 ด้านการสื่อความคิดในสังคม เป็นแนวคิดที่การแสดงออกถึงความคิดของคนหรือกลุ่มคนจำนวนหนึ่งในเรื่องเกี่ยวกับความเป็นไปในสังคม พบ 186 บท เช่น ความคิดเกี่ยวกับความรุนแรง ความสามัคคี การวางตัว การอยู่ร่วมกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 9

เมื่อสันติชนกวาดผงกลี นันละพายุ

(น. 34)

จากตัวอย่างเป็นข้อความที่สันแต่สื่อความหมายลึกซึ้ง เป็นการสื่อแนวคิดในสังคมโดยสื่อถึงปรากฏการณ์ของความสันติ หรือความสงบที่อยู่ภายในจิตใจ อาจกลายเป็นแรงผลักดันหรือจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงที่เปรียบเสมือนพายุ สะท้อนความเป็นไปที่เกิดขึ้นในสังคมว่า สิ่งที่มีมองเห็นหรือคิดว่าเป็นความสันติแต่ไม่ได้เป็นความสันติโดยแท้จริง เพราะมาจากความขยันกวาดผงกลี หรือความพยายามที่จะจุดประกายเพื่อเรียกร้องบางสิ่งบางอย่างที่นำมาซึ่งความรุนแรง หรือการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่ไม่สามารถคาดเดาความเสียหายได้ เปรียบเทียบได้กับพายุที่โหมกระหน่ำอาจทำให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรง นอกจากนี้ประโยคนี้ยังสื่อแนวคิดว่า ความสงบหรือการกระทำแบบเงียบ ๆ จากคนกลุ่มเล็ก ๆ สามารถสะสมพลังจนกลายเป็นพายุ ที่เปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมได้

2.2 ด้านความรัก เป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับความผูกพัน ความรักในลักษณะต่าง ๆ เช่น ความรักในครอบครัว ความรักของหนุ่มสาว พบ 33 บท เช่น ความรักที่หนุ่มสาว ความรักที่ไม่สมหวัง การรักโดยไม่หวังผลตอบแทน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 10

ทะเลสาบทอดลงเรียบเชิงผา

คือคำวอนรักกระคนน้ำตา

แทบเท่าเขาผู้แกร่งไกร

(น. 37)

จากตัวอย่างเป็นข้อความที่อ่อนโยน ลึกซึ้ง และเปี่ยมด้วยอารมณ์ของความรักที่อ่อนโยน แต่แฝงด้วยความเจ็บปวด เป็นการสื่อแนวคิดด้านความรักโดยกล่าวถึงการอ้อนวอนขอความรักจากผู้ที่มองว่าตนเองต่ำต้อย ความแตกต่างของสถานะที่ย่อมอยู่เบื้องล่าง ฝ้ามอง เฝ้ารอด้วยความหวัง มีการใช้ทะเลสาบเป็นตัวแทนของผู้ร้องขอความรัก แต่ไม่สมหวัง ไม่ได้รับการตอบสนองจากภูเขาคือเป็นตัวแทนฝ่ายที่ สูงส่ง ยิ่งใหญ่ และเย็นชา ด้วยท่าทีที่เยือกเย็นจึงเข้าถึงได้ยาก ตัวอย่างนี้เป็นการสะท้อนแนวคิดด้านความรักจากผู้ต่ำต้อย ความรักที่รู้ตัวว่าตนเองไม่เท่าเทียม

2.3 ด้านความเชื่อ เป็นการแสดงออกถึงแนวคิดที่เกี่ยวกับหลักความเชื่อที่นำไปสู่การยึดถือปฏิบัติ การยึดมั่นศรัทธาในศาสนา พิธีกรรมทางศาสนา พบ 18 บท เช่น ความศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้า ความเชื่อในการทำความดี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 11

เขาผู้ทำดี เข้าถึงเพียงประตูวิหาร
แต่เขาผู้รู้รัก ขึ้นถึงแท่นบูชา

(น. 54)

จากตัวอย่างเป็นการนำเสนอศาสนสถานพื้นที่อันศักดิ์สิทธิ์มาเปรียบเทียบให้เห็นผลของการกระทำจากบุคคล 2 กลุ่ม คือ ผู้ที่ทำความดี และผู้ที่ยึดมั่นในความรักความศรัทธาว่าบุคคลใดจะบรรลุถึงแก่นของศาสนามากกว่ากัน เป็นการสื่อแนวคิดด้านความเชื่อที่เกี่ยวกับศาสนา ดังจะเห็นว่า “เขาผู้ทำดี เข้าถึงเพียงประตูวิหาร” ประตูวิหารเป็นสัญลักษณ์ของการเริ่มต้นหรือความใกล้ชิดกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่ยังไม่ได้เข้าสู่ภายในวิหาร สื่อความหมายว่าการปฏิบัติตามหลักศาสนาหรือศีลธรรมอันดีเป็นเพียงแค่ตะขอบเขตของพื้นที่อันศักดิ์สิทธิ์แต่ยังเข้าไม่ถึงแก่นแท้ของศาสนา ในขณะที่ผู้รู้รัก สื่อความหมายว่าผู้ที่ปฏิบัติตามหลักศาสนาด้วยความรัก ความเข้าใจอย่างแท้จริงย่อมเข้าถึงพื้นที่ภายในอันศักดิ์สิทธิ์ โดยใช้คำว่า “แท่นบูชา” เปรียบได้กับการใกล้ชิดพระผู้เป็นเจ้า ข้อความบทนี้ใช้ภาพเปรียบของวิหาร และแท่นบูชาเพื่อสื่อแนวคิดของความเชื่อที่ลึกซึ้ง ว่าศรัทธาที่แท้จริงมิได้อยู่ที่การกระทำภายนอก แต่อยู่ที่จิตใจที่เข้าถึงหลักธรรม

2.4 ด้านธรรมชาติ เป็นแนวคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้น และเป็นอยู่ตามธรรมชาติของสิ่งนั้น ๆ เช่น การพึ่งพาอาศัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมที่วนเวียนเป็นวัฏจักร พบ 18 บท เช่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

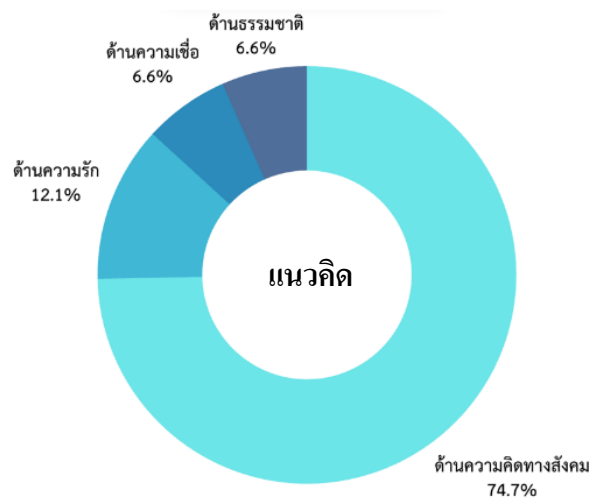
ตัวอย่างที่ 12

สาวเอย ความงามแห่งเจ้าประหนึ่งผลพฤษภ
ซึ่งรอเวลาสุกงอม เกรียดยู่ด้วยความลับ
อันไม่ยอมแผ่เผย

(น. 29)

จากตัวอย่างเป็นการสื่อแนวคิดด้านธรรมชาติ โดยเปรียบเทียบสาวกับผลไม้ที่กำลังเจริญวัยย่อมมีความงามที่ยังไม่เปิดเผยให้เห็นอย่างชัดเจน เป็นความงามที่ไม่แต่งเติม ไม่ฝืนธรรมชาติ และมีความงามอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งธรรมชาติไม่ได้เปิดเผยความงามออกมาให้เห็นในทันที แต่อยู่ในช่วง ความงามที่รอการพัฒนา และเติบโตตามวัย เช่นเดียวกับผลไม้ที่รอเวลาสุกงอม เป็นภาพความเป็นไปตามธรรมชาติที่สะท้อนว่าทุกสิ่งล้วนมีวิถีของตนเอง ตัวอย่างนี้จึงเป็นการสื่อแนวคิดด้านธรรมชาติกับหญิงสาวที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความเป็นไปที่ไม่ควรเร่งรัดหรือฝืนธรรมชาติ

วันลีลาที่พบปรากฏโดยสรุปดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 3 แนวคิดในกวีนิพนธ์ “หิ้งห้อย”

สรุปผลการวิจัย / สรุปผลการวิเคราะห์

การศึกษาครั้งนี้พบว่า บทกวี “หิ้งห้อย” ของ รพินทรนาถ ฐากูร แปลโดย ประจักษ์ ชุมสาย ณ อยุธยา และระวี ภาวิไล มีความลึกซึ้ง และมีพลังแห่งถ้อยคำ มีการใช้วันลีลาที่มีลักษณะเด่นตามลำดับที่พบ ได้แก่ การใช้สัญลักษณ์ การใช้บุคลาธิษฐาน การใช้อุปมา การใช้คำบอกแสดสี การกล่าวขัดแย้งคู่ขนาน การเล่นคำ การใช้คำซ้ำ และการสะท้อนแนวคิดที่น่าสนใจตามลำดับที่พบ ได้แก่ ด้านความคิดทางสังคม ด้านความรัก ด้านความเชื่อ และด้านธรรมชาติ

จากผลการศึกษาสามารถอภิปรายผลได้ว่า บทกวี “หิ้งห้อย” มีการใช้วันลีลาประเภทสัญลักษณ์ และบุคลาธิษฐานเป็นจำนวนมาก ทำให้บทกวีมีลีลาที่สะท้อนอารมณ์ และการรับรู้เชิงอัตลักษณ์ของผู้ประพันธ์ ที่เป็นนักคิด นักปรัชญา ซึ่งผลการศึกษาที่พบแตกต่างจากเรื่องอื่น ๆ เช่น การศึกษาของกิตติมา จันทรล่าว (2555) เรื่อง “วิเคราะห์ กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสัจจ” ที่พบว่า มีการใช้สัญลักษณ์น้อยที่สุด และไม่พบการใช้บุคลาธิษฐาน การศึกษาของ โสภี รัมมณีย์ (2534) เรื่อง “วิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ในวรรณกรรมพุทธศาสนาพระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์” พบว่ามีการใช้สัญลักษณ์เป็นลำดับที่ 3 และการใช้บุคลาธิษฐานเป็นลำดับที่ 4 นอกจากนี้ยังแตกต่างกับการศึกษาของ ประมากรณ์ ลิ้มปัสเสถียร (2539) เรื่อง “ร้อยกรองของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์: วันลีลากับความคิดของกวี” ที่มีการใช้การอุปมามากที่สุด ในขณะที่กวีนิพนธ์ “หิ้งห้อย” พบว่ามีการใช้วันลีลาประเภทอุปมาในลำดับที่

4

นอกจากนี้ยังพบว่า กวีนิพนธ์ “หิ้งห้อย” ใช้คำแสดงแสดสี การเล่นคำเพื่อสร้างบรรยากาศลึกซึ้ง และกระตุ้นอารมณ์ ในขณะที่การศึกษาของ โสภี รัมมณีย์ (2534) เรื่อง “วิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ในวรรณกรรมพุทธศาสนาพระ

นิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์” เน้นการเปรียบเทียบ การกล่าวเกินจริง และอุปมาอุปไมยเพื่ออธิบายหลักธรรมพุทธศาสนา และมีการใช้คำที่เกี่ยวข้องกับความศักดิ์สิทธิ์ และพระนามของพระพุทธเจ้า

การศึกษาในประเด็นแนวคิดที่พบในบทกวี พบว่า ปราภฏแนวคิดการสื่อความคิดทางสังคมมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรมารณณ์ ลิ้มปัสเสติย (2539) เรื่อง “ร้อยกรองของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ : วัจนลีลา กับความคิดของกวี” พบว่ามีการนำเสนอแนวคิดด้านสังคมเพื่อแสดงให้เห็นว่ากวีมีส่วนร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสังคม ในขณะที่กิตติมา จันทรล่าว (2555) ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์” พบว่ามีการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ ปัญหาจากภัยธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรกรรม อำนาจของนายทุน ปัญหาความไม่สงบ ในภาคใต้ ส่วนแนวคิด ด้านความรักที่พบนั้นมีลักษณะที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กวีนิพนธ์ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ มองความรักเป็นความรู้สึกลึกซึ้ง ถ่ายทอดผ่านภาพธรรมชาติและอารมณ์ เช่น ความรักอันนุ่มนวล ความเมตตาต่อสรรพสัตว์ โดยใช้ถ้อยคำที่เร้าใจให้เกิดความสงสาร ความเห็นใจ ในขณะที่กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์ เสนอความรักในเชิงอุดมคติว่าเป็นการให้ และรับโดยไม่ครอบครอง เน้นความเข้าใจและเคารพอิสระภาพภายใต้กฎเกณฑ์ของสังคม แม้การค้นพบของ ทั้งสองเรื่องแตกต่างกันด้วยวิธีการนำเสนอ แต่มีการสะท้อนแนวคิดร่วมกันว่าความรักที่แท้จริงคือความเมตตา ความเข้าใจ และเคารพผู้อื่นอย่างมีจริยธรรม ส่วนแนวคิดด้านความเชื่อไม่พบในการศึกษากวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์ แต่พบในกวีนิพนธ์ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ที่เน้นเรื่องความเชื่อทางพุทธศาสนา โดยนำเสนอให้เห็นคุณค่า ความดีงามของพุทธศาสนา ความตระหนักรู้ และประจักษ์ชัดในแก่นแท้แห่งธรรม การสอนให้ปล่อยวาง และในด้านแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาตินั้น แม้กวีนิพนธ์ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ และสถาพร ศรีสังข์ จะมีวิธีการถ่ายทอดแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติแตกต่างกับกวีนิพนธ์ “หิ่งห้อย” แต่วางก็สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติอย่างชัดเจน

สรุปได้ว่า กวีนิพนธ์ “หิ่งห้อย” ของรพินทรนาถ ฐากูร มีการใช้วัจนลีลาที่โดดเด่นโดยเฉพาะการใช้สัญลักษณ์และบุคลาธิษฐาน ส่งผลให้บทกวีมีพลังในการถ่ายทอดอารมณ์อย่างลึกซึ้ง สะท้อนอัตลักษณ์ของกวีในฐานะนักคิด นักปรัชญา นอกจากนี้ยังพบแนวคิดสำคัญ ได้แก่ แนวคิดด้านสังคม ความรัก ความเชื่อ และธรรมชาติ ซึ่งสื่อสารผ่านวัจนลีลาอย่างมีชั้นเชิง ทั้งนี้ กวีนิพนธ์เรื่องนี้ได้สะท้อนภาพของมนุษย์ และสังคมในมิติที่ลึกซึ้งผ่านภาษากวีที่งดงาม ทรงพลัง และมีคุณค่าต่อการศึกษาวรรณกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาความคิดของผู้อ่าน

ข้อเสนอแนะ

1. วัจนลีลาในบทกวี “หิ่งห้อย” แสดงให้เห็นถึงความประณีตในการเลือกสรรถ้อยคำที่สื่อความหมายอย่างลึกซึ้ง เป็นประโยชน์ และเป็นแนวทางในการแต่งบทประพันธ์ที่ทำให้บทกวีมีพลังทางภาษา และสื่อความหมายได้อย่างลุ่มลึก

2. แนวคิดในบทกวี “หิ่งห้อย” สะท้อนปรัชญาชีวิต เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับจิตใจมนุษย์ การมีอยู่ของความงามแม้ในความมืด การเสียสละเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น แนวคิดเหล่านี้สามารถกระตุ้นหรือส่งเสริมความตระหนักรู้ในตนเองผ่านแนวคิด รวมถึงมุมมองใหม่ ๆ เกี่ยวกับการใช้ชีวิตที่เป็นไปด้วยความเข้าใจ

3. เป็นแนวทางการศึกษาวิจัยการใช้วรรณศิลป์ และแนวคิดในบทกวีเรื่องอื่น ๆ หรือการนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ รวมทั้งการศึกษาเชิงเปรียบเทียบกับวรรณศิลป์ และแนวคิดกับกวีคนสำคัญของไทย เช่น เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ อังคาร กัลยาณพงศ์ เพื่อให้เห็นความเหมือนและแตกต่าง

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา นาคสกุล (2521) การใช้ภาษา. เคล็ดไทย.

กิตติมา จันทรลาว. (2555) วิเคราะห์กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์. ปรินญาณพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 20 ธันวาคม 2567 จาก

https://ir.swu.ac.th/jspui/bitstream/123456789/3532/2/Kittima_J.pdf

คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2542) การใช้ภาษา 2

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธัญญา สังขพัฒน์ (2539) วรรณกรรมวิจารณ์. นาค

บรรจบ พันธุเมธา (2549) ลักษณะภาษาไทย (พิมพ์ครั้งที่ 15) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปรมาภรณ์ ลิ้มปีละเสถียร (2565). ร้อยกรองของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์: วรรณศิลป์และความคิดของกวี. ปรินญาณพนธ์

อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 15 พฤศจิกายน 2567 จาก

<https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/>

ประทีป วาทิกทินกร (2539) ลักษณะการใช้ภาษาไทย. มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา (2544) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รพินทรนาถ ฐากูร, ประคิน ชุมสาย ณ อยุธยา และระวี ภาวิไล, ผู้แปล. (2565) หิ่งห้อย (Fireflies). การตะ

ราชบัณฑิตยสถาน (2556) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์

รุ่งฤดี แผลงสร (2560) รายงานการวิจัย การใช้ภาพพจน์ในนิยายสารท่องเที่ยว. คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนคริ

นทรวิโรฒ. 04 มกราคม 2568

จาก <https://ir.swu.ac.th/jspui/bitstream/123456789/25099/1/Tha-Rungrudee-P.pdf>

วิเชียร เกษประทุม (2546) ลักษณะคำประพันธ์ไทย. พัฒนาศึกษา

สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2549) เจิมจันทน์กัสดาล: ภาษาวรรณศิลป์ในวรรณคดีไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2). คณะอักษร

ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โสภี รัมมณีย์ (2534) วิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ในวรรณกรรมพุทธศาสนาพระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์. ปรินญา
นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2544). ภาษาศาสตร์สังคม (พิมพ์ครั้งที่ 3). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Sarakadeelite. (ม.ป.ป.). จากราตรีลับสู่ทิวอันเร้นลับยิ่งกว่าในนามของ รพินทรนาถ ฐากูร.04 มกราคม 2568 จาก
<https://www.sarakadeelite.com/faces/rabindranath-tagore/>

ZHANG LIQUN. (2559). กลวิธีการแต่งและแนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนที่ได้รับรางวัลเชว่นบู๊ควอร์ด พ.ศ.
2553–2555. ปรินญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.30 พฤศจิกายน
2567 จาก <https://has.hcu.ac.th/jspui/bitstream/123456789/498/1/ZHANG-LIQUN.pdf>